

АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОЦЕДУРИ АРЕШТУ ТА ПЕРЕДАЧІ ОСІБ МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ СУДУ ДО ВИМОГ РИМСЬКОГО СТАТУТУ

СМИРНОВ Максим Іванович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID: 0000-0002-4563-5902

УДК 343.1

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.12>

У статті досліджується порядок виконання прохання про арешт і передачу особи та фактичної передачі до Міжнародного кримінального суду.

Звертається увага на те, що передача осіб до Міжнародного кримінального суду базується на принципі вертикального співробітництва, що потребує чіткого розмежування повноважень між національними правоохоронними та судовими органами та міжнародними судовими інституціями.

Встановлено наявність низки нормативних колізій та правових прогалів, що можуть суттєво обмежити ефективність взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом у питанні виконання прохання про арешт та передачу особи.

Стверджується, що правову основу для виконання прохань Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи забезпечують ст.ст. 631-633 КПК та ст.ст. 59, 89, 91 Римського статуту. Проте між ними є певні відмінності щодо регулювання зазначеного порядку.

Зазначається, що порядок національної процедури виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу особи має певні особливості.

Звертається увага, на недоліки редакцій ст. 632 КПК, які можуть вплинути на ефективність її реалізації, зокрема: 1) затримка розгляду питання про тимчасове звільнення особи; 2) залежність слідчого судді від рекомендацій Міжнародного кримінального суду; 3) відсутність оскарження ухвали слідчого

судді; 4) повторне застосування запобіжного заходу.

Доводиться теза, що передбачений ст. 633 КПК порядок організації передачі особи до Міжнародного кримінального суду має певні недоліки, що створюють ризики для швидкого та належного виконання передачі особи та можуть порушувати права осіб, до яких застосовується зазначена процедура, зокрема: 1) невизначеність процедури передачі особи; 2) невизначеність строків передачі особи; 3) невизначеність строку відкладання передачі особи.

Наголошується, що гармонізація Кримінального процесуального кодексу України із положеннями Римського статуту в частині арешту та передачі осіб є не лише міжнародним зобов'язанням, а й необхідною умовою для забезпечення невідворотності покарання за найтяжчі злочини, що викликають стурбованість усього міжнародного співтовариства.

Стверджується, що ратифікація Римського статуту вимагає від України переходу від формального визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду до створення дієвого процесуального механізму взаємодії в питанні виконання прохання про арешт та передачу особи до Міжнародного кримінального суду.

Ключові слова: кримінальний процесуальний кодекс, Римський статут, міжнародний кримінальний суд, особливості передачі особи; порядок передачі особи; етапи передачі особи; виконання прохання; фактична передача.

Постановка проблеми

Із набранням чинності для України Римського статуту Міжнародного кримінального суду (далі – РС) національна правова система постала перед викликом повної інтеграції в глобальну архітектуру міжнародного правосуддя. Одним із найбільш важливих та процедурно складних аспектів цієї взаємодії є механізм виконання прохань Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) про арешт та передачу осіб.

Основна проблема полягає у відсутності деталізованої кореляції норм Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) з положеннями Розділу IX РС «Міжнародне співробітництво та правова допомога», що ускладнює виконання прохань про арешт та передачу особи до МКС. Це створює ризики правової невизначеності для правоохоронних та судових органів України під час співробітництва з МКС, затримок або відмов у співробітництві з МКС, порушень процесуальних гарантій особи, передачу якої запитує МКС.

Отже, дослідження порядку виконання прохань про арешт та передачу особи до МКС є важливим для розробки пропозицій щодо гармонізації національних норм із положеннями РС, а також вироблення єдиного правового стандарту, який би забезпечував виконання міжнародних зобов'язань України без порушення засад національного суверенітету та фундаментальних прав людини.

Стан дослідження проблеми

Дослідженням різних аспектів співробітництва України з МКС займалися такі вчені, як: Ю. Аносова, В. Антипенко, М. Антонович, О. Базов, Н. Боднар, М. Буроменський, В. Буткевич, В. Ведькал, О. Виноградова, Р. Волинець, І. Гловіюк, В. Гутник, М. Гнатівський, О. Дроздов, Н. Дрьоміна, О. Задорожній, К. Задоя, Н. Зелінська, А. Кориневич, Т. Короткий, У. Коруц, О. Кучер, А. Матковський, М. Пашковський, С. Перепьолкін, В. Пилипенко, В. Попович, В. Попко, А. Підгородинська, Т. Рибалко, М. Селівон, Т. Сироїд, О. Сурілова, О. Червякова, О. Чернецька, Є. Щербань, К. Юртаєва, Я. Яворський та інші. Однак, попри значний доробок зазначених учених, проце-

суальний порядок виконання прохання про арешт та передачу особи до МКС донедавна не виступав предметом цілісного наукового аналізу, оскільки практична імплементація відповідних норм стала можливою лише після повноцінної ратифікації РС Україною у 2024 році. Отже, питання виконання прохання про арешт та передачу особи до МКС на сьогодні залишається малодослідженим у вітчизняній доктрині, що обумовлює актуальність дослідження.

Мета дослідження

Мета дослідження полягає в необхідності провести комплексний аналіз правового механізму виконання прохань про арешт та передачу особи до МКС, дослідити процедурні колізії між положеннями РС та кримінальним процесуальним законодавством України, а також розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення відповідних норм КПК України.

Виклад основного матеріалу

Передача осіб до МКС базується на принципі вертикального співробітництва, що потребує чіткого розмежування повноважень між національними правоохоронними та судовими органами та міжнародними судовими інституціями.

Питання полягає в тому, що передача особи до МКС є особливою формою міжнародного співробітництва, оскільки: 1) не є міждержавною процедурою, тому що правовідносини виникають між державою та МКС; 2) здійснюється не на підставі суверенної рівності держав, а в межах спеціального міжнародно-правового режиму, передбаченого РС; 3) має на меті забезпечення юрисдикції МКС, а не реалізацію кримінальної юрисдикції запитуючої держави. Інакше кажучи, коли держава-учасниця РС передає особу до МКС, вона виконує міжнародні зобов'язання перед МКС як наднаціональною судовою інституцією.

Передача особи до МКС є однією із надскладних форм співробітництва України з МКС та складається з наступних етапів:

1) *затримання особи* (ст. 628 КПК). На підставі того, що особа розшукується МКС або на підставі прохання МКС про тимчасовий

арешт або про арешт і передачу, компетентні органи України здійснюють затримання такої особи. Після затримання особа повинна бути доставлена до суду для розгляду питання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (тимчасового арешту);

2) *тимчасовий арешт* (ст. 629 КПК, ст. 92 РС). Після затримання на прохання МКС про тимчасовий арешт до особи застосовується запобіжний захід у вигляді тримання під вартою (тимчасовий арешт) до шістдесяти діб. Протягом цього періоду до центрального органу України має надійти прохання МКС про арешт і передачу особи;

3) *виконання прохання про арешт та передачу* (ст. 631 КПК, ст.ст. 59, 91 РС). Після тимчасового арешту, застосованого відповідно до ст. 629 КПК та ст. 92 РС, МКС у найкоротші терміни має направити прохання про арешт і передачу особи разом із відповідними документами, передбаченими ст. 91 РС. Після надходження прохання МКС про арешт і передачу особи за дорученням центрального органу України прокурор звертається до слідчого судді з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу до МКС на виконання виданого МКС ордеру на арешт або вироку про призначення покарання у виді позбавлення волі;

4) *фактична передача особи до МКС* (ст. 633 КПК, ст. 89 РС). Центральний орган України організує передачу особи до МКС на виконання прохання МКС про арешт і передачу після набрання законної сили ухвалою суду. Фактична передача особи до МКС здійснюється у спосіб та строки, узгоджені центральним органом України та МКС.

Порядок виконання прохання МКС про арешт і передачу особи, передбачений ст. 631 КПК та ст.ст. 59, 91 РС. Зазначені статті забезпечують правову основу для виконання прохань МКС про арешт і передачу особи, проте між ними є певні відмінності щодо регулювання зазначеного порядку.

Стаття 91 РС («Зміст прохання про арешт і передачу») передбачає, що держава, яка отримала прохання про арешт і передачу будь-якої особи до МКС, невідкладно

вживає заходів для арешту відповідної особи відповідно до свого законодавства і положень ч. 9 РС (ч. 1 ст. 59 РС).

КПК (ст. 631) передбачає конкретну національну процедуру виконання прохання про арешт і передачу особи, яка має бути дотримана в Україні, враховуючі її зобов'язання як держави-учасниці РС. Порядок виконання прохання МКС про арешт і передачу особи відповідно до зазначеної статті виглядає таким чином:

1) *надходження прохання МКС про арешт і передачу особи* (ч. 1 ст. 631 КПК). МКС може передати прохання про арешт і передачу особи разом з матеріалами, що додаються до прохання, зазначеними в ст. 91 РС, будь-якій державі, на території якої може перебувати ця особа, і звертатися до цієї держави з проханням про співробітництво в здійсненні арешту і передачі такої особи. Держави-учасниці відповідно до положень ч. 9 РС і процедури, передбаченої їх національним законодавством, виконують прохання про арешт і передачу (ч. 1 ст. 89 РС). Після надходження прохання МКС про арешт і передачу особи, центральний орган України передає це прохання прокурору;

2) *звернення прокурора з клопотанням до слідчого судді* (ч. 1-2 ст. 631 КПК). За дорученням центрального органу України прокурор звертається до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою або за місцем перебування особи з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу до МКС на виконання виданого МКС ордеру на арешт або вироку про призначення покарання у виді позбавлення волі;

3) *розгляд клопотання слідчим суддею* (ч. 4-5 ст. 631 КПК). Слідчий суддя розглядає клопотання за участю затриманої особи, її захисника та прокурора. Під час розгляду клопотання прокурора слідчий суддя зобов'язаний встановити, чи підтверджують надані докази наявність обставин, які свідчать про те, що: 1) затримана особа є тією особою, яка зазначена в ордері або вироку МКС; 2) під час затримання особи були дотримані вимоги процесуального законодавства; 3) дотримані права затриманої особи,

передбачені КПК. Слід зазначити, що прохання МКС про арешт і передачу базується на ордері на арешт або на вироку МКС. Проте ч. 5 ст. 631 КПК не передбачає можливості для слідчого судді оцінити обґрунтованість виданого Палатою досудового провадження МКС ордера або вироку МКС. Відповідно до ст. 59 РС арештована особа невідкладно доставляється до компетентного судового органу в державі місця тримання під вартою, який відповідно до законодавства цієї держави визначає, що: а) ордер виданий стосовно цієї особи; б) ця особа арештована з дотриманням належної процедури; с) права цієї особи були дотримані;

4) постановлення слідчим суддею ухвали за результатами розгляду клопотання (ч. 6 ст. 631 КПК). За результатами розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу про: 1) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу особи до МКС на виконання прохання МКС про арешт і передачу особи; 2) відмову в застосуванні до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та в передачі, якщо затримана особа не є тією особою, яка зазначена в ордері МКС на арешт або у вироку МКС. Після прийняття державою місця тримання під вартою рішення про передачу цю особу якомога швидше доставляють до МКС (ч. 7 ст. 59 РС);

5) надсилання ухвали слідчого судді до центрального органу України (ч. 6 ст. 631 КПК). Копія ухвали слідчого судді невідкладно надсилається до центрального органу України;

б) роз'яснення слідчим суддею прав особі (ч. 7 ст. 631 КПК). Після оголошення ухвали про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу особи до МКС на виконання прохання МКС про арешт і передачу особи, слідчий суддя роз'яснює особі: 1) право на оскарження ордеру на арешт, виданого МКС, до Палати досудового провадження МКС; 2) право звертатися з клопотанням про тимчасове звільнення до її передачі до МКС відповідно до ст. 632 КПК;

7) оскарження ухвали слідчого судді (ч. 8 ст. 631 КПК). Ухвала слідчого судді, поста-

новлена відповідно до ч. 6 ст. 631 КПК, може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, стосовно якої надійшло прохання МКС про арешт і передачу, її захисником чи законним представником, прокурором. Частина 9 цієї статті зазначає, якщо строк запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до МКС закінчується, а передача особи до МКС не відбулася, строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею за клопотанням прокурора. Клопотання про продовження строку прокурор подає не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення строку тримання під вартою до фактичної передачі особи до МКС [1].

Таким чином, виконання прохання про арешт та передачу, як окремий етап передачі особи до МКС, передбачає, що після тимчасового арешту, застосованого відповідно до ст. 629 КПК та ст. 92 РС, МКС у найкоротші терміни має направити прохання про арешт і передачу особи разом із відповідними документами, передбаченими ст. 91 РС [2]. Після надходження прохання МКС про арешт і передачу особи за дорученням центрального органу України прокурор звертається до слідчого судді з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу до МКС на виконання виданого МКС ордеру на арешт або вироку про призначення покарання у виді позбавлення волі.

Редакція ст. 631 КПК, на наш погляд, містить кілька потенційних недоліків, які можуть вплинути на ефективність її реалізації, зокрема:

1) обмежена можливість оскарження на національному рівні. Частина 8 ст. 631 КПК передбачає, що ухвала слідчого судді може бути оскаржена особою в апеляційному порядку. Однак саме питання арешту і передачі значною мірою залежить від МКС, і можливості оскарження ордеру на національному рівні є обмеженими. Ордер на арешт або вирок МКС є обов'язковими для виконання державою-учасницею РС, що співпрацює з МКС. Українські суди не мають юрисдикції змінювати або скасовувати рішення, прийняті МКС, оскільки вони ді-

ють лише в межах співробітництва з МКС. На національному рівні оскаржити можна лише питання процедури, зокрема, що затримана особа є тією особою, яка зазначена в ордері або вироку МКС; під час затримання особи були дотримані вимоги процесуального законодавства; дотримані права затриманої особи, передбачені КПК. Лише ці питання встановлює слідчий суддя. Він не має можливості переглянути або визнати ордер на арешт або вирок МКС необґрунтованим. Це суттєво звужує можливість оскарження рішення про арешт і передачу на національному рівні. Особа може оскаржити сам ордер на арешт або рішення про арешт і передачу лише в Палаті досудового провадження МКС. Але це вже процес, який відбувається на міжнародному рівні і значною мірою виходить за межі юрисдикції компетентних органів України;

2) *питання про продовження строків тримання під вартою.* Частина 9 ст. 631 КПК передбачає, що строк тримання під вартою може бути продовжений, якщо передача до МКС не відбулася, але не встановлює чітких обмежень щодо кількості та тривалості таких продовжень. Відсутність обмежень щодо кількості продовжень строку тримання під вартою може створити умови для можливих зловживань, коли передача до МКС навмисно затягується або просто не відбувається з різних причин. Це може призвести до невинувато тривалого тримання особи під вартою без фактичної передачі до МКС, що суперечить її праву на свободу та особисту недоторканність.

Окремо слід зазначити, що КПК передбачає процедуру тимчасового звільнення особи, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на виконання прохання МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу. Основні особливості та етапи цієї процедури полягають у наступному:

1) *право на подання заяви про тимчасове звільнення особи* (ч. 1 ст. 632 КПК). Особа, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на виконання прохання МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, має право подати до слідчого судді за місцем тримання під вартою

письмову заяву про тимчасове звільнення і обрання запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою. Така заява може бути подана особою в будь-який час до фактичної передачі її до МКС. Право на подання заяви про тимчасове звільнення також передбачено ч. 3 ст. 59 РС, зокрема, арештована особа має право звернутися до компетентного органу в державі місця тримання під вартою з клопотанням про тимчасове звільнення до її передачі до МКС;

2) *одержання рекомендацій від МКС щодо тимчасового звільнення особи* (ч. 1-2 ст. 632 КПК). Відповідно до ч. 5 ст. 59 РС Палаті досудового провадження МКС повідомляють про будь-яке клопотання про тимчасове звільнення, і вона надає рекомендації компетентному органу в державі місця тримання під вартою. Компетентний орган у державі місця тримання під вартою до прийняття ним рішення повною мірою враховує такі рекомендації, у тому числі будь-які рекомендації стосовно заходів запобігання втечі цієї особи. З метою одержання рекомендацій від МКС щодо тимчасового звільнення особи, слідчий суддя невідкладно надсилає копію такої заяви до центрального органу України. У зверненні до МКС центральний орган України може зазначити строк, протягом якого може бути надано рекомендації. Одержані від МКС рекомендації передаються центральним органом України слідчому судді в триденний строк;

3) *розгляд заяви про тимчасове звільнення особи* (ч. 3 ст. 632 КПК). Розгляд заяви про тимчасове звільнення особи здійснюється в триденний строк з дня одержання від центрального органу України рекомендацій МКС. Слідчий суддя розглядає заяву за участю прокурора, особи та її захисника. Під час розгляду слідчий суддя: 1) встановлює особу, яка подала заяву про тимчасове звільнення; 2) роз'яснює особі її права, передбачені КПК і РС, а також правові наслідки та умови застосування тимчасового звільнення; 3) досліджує матеріали, що стосуються застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; 4) досліджує та враховує рекомендації МКС; 5) заслуховує думку учасників розгляду. Ч. 4 ст. 59 РС наголошує, що компетентний орган у дер-

жаві місця тримання під вартою не може розглядати питання про те, чи виданий ордер на арешт належним чином відповідно до підпунктів (а) та (б) п. 1 ст. 58 РС. Згідно з ними Палата досудового провадження МКС видає за заявою Прокурора МКС ордер на арешт особи, якщо, розглянувши цю заяву і докази або іншу інформацію, надані Прокурором МКС, вона переконалася в тому, що: а) є обґрунтовані підстави вважати, що ця особа вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію МКС; б) арешт цієї особи видається необхідним для забезпечення її явки на судовий розгляд; для забезпечення того, щоб ця особа не створювала перешкод чи загрози для розслідування або судового провадження; у відповідних випадках, для запобігання продовженню вчинення особою цього злочину або пов'язаного з ним злочину, що підпадає під юрисдикцію МКС і пов'язаний з тими самими обставинами [2]. Отже, під час розгляду заяви слідчий суддя не досліджує питання про винуватість особи та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих стосовно особи МКС;

4) постановлення ухвали за результатами розгляду заяви про тимчасове звільнення особи (ч. 4-5 ст. 632 КПК). При визначенні виду запобіжного заходу слідчий суддя оцінює в сукупності всі обставини, у тому числі: 1) тяжкість покарання, що загрожує особі в разі визнання її винуватою у вчиненні злочину, зазначеного в проханні МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу; 2) вік та стан здоров'я особи; 3) міцність соціальних зв'язків особи в місці її постійного проживання, зокрема наявність у неї родини та/або утриманців; 4) наявність в особи постійного місця проживання; 5) дотримання особою умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до неї раніше; 6) обставини, що можуть вплинути на вирішення питання про тимчасове звільнення особи, з урахуванням необхідності забезпечення виконання прохання про передачу особи до МКС; 7) строки виконання прохання МКС про тимчасовий арешт, про арешт і передачу; 8) інші надзвичайні та виняткові обставини, що виправдовують тимчасове звільнення особи відповідно до рекомендацій МКС. Крім

цього, ч. 4 ст. 59 РС звертає увагу на те, що під час прийняття рішення стосовно будь-якого такого клопотання компетентний орган у державі місця тримання під вартою розглядає питання про те, чи існують, з огляду на тяжкість імовірних злочинів, надзвичайні та виняткові обставини, які виправдали б тимчасове звільнення, і чи існують необхідні гарантії для забезпечення того, щоб держава місця тримання під вартою могла виконати свій обов'язок стосовно передачі цієї особи до МКС. Слідчий суддя за результатами розгляду заяви може ухвалити рішення: 1) про тимчасове звільнення особи та обрання їй запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою. В ухвалі про тимчасове звільнення особи та обрання їй запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, слідчий суддя зобов'язує особу перебувати за кожною вимогою до суду або до центрального органу України, визначеного в ухвалі, а також встановлює особі зобов'язання, визначені в рекомендаціях МКС; 2) про відмову в тимчасовому звільненні особи. Ухвала про тимчасове звільнення особи та обрання їй запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, або про відмову в тимчасовому звільненні набирає законної сили з моменту її оголошення слідчим суддею та оскарженню не підлягає;

5) надіслання копії ухвали за результатами розгляду заяви про тимчасове звільнення особи (ч. 6 ст. 632 КПК). Копія ухвали не пізніше наступного дня після її постановлення надсилається до центрального органу України для відповідного інформування МКС;

6) повторне застосування запобіжного заходу (ч. 7 ст. 632 КПК). Тимчасове звільнення особи не перешкоджає повторному застосуванню до неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою з метою фактичної передачі до МКС або на прохання МКС. Частина 6 ст. 59 РС зазначає, якщо особа тимчасово звільнена, Палата досудового провадження МКС може запитувати періодичні звіти про статус такого тимчасового звільнення.

Редакція ст. 632 КПК містить кілька недоліків, які можуть вплинути на ефективність її реалізації, зокрема:

1) *затримка розгляду питання про тимчасове звільнення особи.* Необхідність отримання рекомендацій від МКС може затримувати розгляд питання про тимчасове звільнення особи. Хоча КПК і передбачає, що у зверненні до МКС центральний орган України може зазначити строк, протягом якого може бути надано рекомендації, МКС може знадобитися певний час для їх надання компетентному органу в державі місця тримання особи під вартою, що може затягнути процедуру і збільшити термін перебування її під вартою;

2) *залежність слідчого судді від рекомендацій МКС.* Хоча МКС надає саме рекомендації щодо тимчасового звільнення особи, вони все-таки стосуються, у першу чергу, слідчого судді, який має розглядати відповідну заяву особи та ухвалювати рішення. Це може створювати ситуацію, коли слідчий суддя фактично змушений виконувати рекомендації МКС, що може обмежувати його свободу в прийнятті рішення та незалежність у вирішенні такого питання;

3) *відсутність оскарження ухвали слідчого судді.* Відповідно до ч. 6 ст. 632 КПК, ухвала слідчого судді не підлягає оскарженню. Відсутність апеляційного оскарження ухвали слідчого судді обмежує можливості особи щодо захисту своїх прав у випадку, якщо ухвала на погляд особи, є необґрунтованою та несправедливою;

4) *повторне застосування запобіжного заходу.* Частина 7 ст. 632 КПК передбачає можливість повторного застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, що змушує особу кілька разів проходити через процедуру тримання під вартою і звільнення, що порушує принцип правової визначеності, який передбачає остаточність судового рішення.

Виходячи з етапів передачі особи до МКС, ст. 633 КПК регламентує його заключний етап, а саме: організацію та порядок фактичної передачі особи до МКС. Відповідно до цього порядку, центральний орган України організовує передачу особи до МКС на виконання прохання МКС про арешт і передачу після набрання законної сили ухвалою суду.

Відповідно до ч. 8 ст. 631 КПК ухвала слідчого судді про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу особи до МКС на виконання прохання МКС про арешт і передачу особи може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, стосовно якої надійшло прохання МКС про арешт і передачу, її захисником чи законним представником, прокурором. Тільки після завершення процедури апеляційного оскарження і набрання законної сили ухвалою суду, постановленою відповідно до п. 1 ч. 6 ст. 631 КПК, центральний орган України організовує передачу особи до МКС.

Лише після цього центральний орган України може розпочати фактичну передачу особи до МКС, яка здійснюється в спосіб та строки, узгоджені центральним органом України та МКС.

Центральний орган України може відкласти фактичну передачу такої особи на строк, узгоджений з МКС, якщо стосовно особи на території України здійснюється кримінальне провадження або вона відбуває покарання за інший злочин, ніж той, якого стосується прохання МКС про арешт і передачу.

Таке повноваження центрального органу України щодо можливості відкласти фактичну передачу передбачено також п. 1 ч. 3 ст. 621 КПК, у якій зазначається, що в разі якщо негайне виконання прохання перешкоджає досудовому розслідуванню або судовому розгляду в Україні іншої справи, ніж та, якої стосується прохання, центральний орган України може відкласти виконання прохання МКС на строк, погоджений з МКС.

Можливість відстрочки виконання прохання МКС у зв'язку зі здійснюваним розслідуванням або судовим переслідуванням у запитуваній державі передбачає ст. 94 РС. Так, якщо негайне виконання прохання перешкоджає здійснюваному розслідуванню або кримінальному переслідуванню в справі, іншій, ніж та справа, якої стосується прохання, запитувана держава може відстрочити виконання цього прохання на строк, погоджений із МКС.

Крім цього, ч. 4 ст. 89 РС зазначає, якщо щодо особи здійснюється кримінальне провадження або вона відбуває покарання у запитуваній державі за злочин, інший, ніж той, у зв'язку з яким запитується передача до МКС, запитувана держава після прийняття свого рішення про задоволення прохання консультується із МКС.

Передбачений ст. 633 КПК порядок організації передачі особи до МКС має певні недоліки, що створюють ризики для швидкого та належного виконання передачі особи до МКС та можуть порушувати права осіб, до яких застосовується зазначена процедура, зокрема:

1) *невизначеність процедури передачі особи.* Стаття 633 КПК не визначає конкретний механізм передачі особи, залишаючи це питання для узгодження між центральним органом України та МКС, що може призвести до правових та організаційних перешкод, особливо в ситуації непорозуміння між сторонами щодо деталей процедури передачі особи, таких як, місце, час, умови перевезення. Відсутність чітко визначеного механізму передачі особи залишає широкий простір для тлумачення та можливих суперечок між центральним органом України та МКС;

2) *невизначеність строків передачі особи.* У ч. 2 ст. 633 КПК зазначається, що строки фактичної передачі особи до МКС узгоджуються центральним органом України та МКС. Відсутність передбаченого строку, у межах якого центральний орган України та МКС повинні дійти згоди, може призвести до затримки у передачі особи. Таке положення також не буде сприяти швидкому виконанню прохання;

3) *невизначеність строку відкладання передачі особи.* Частина 3 ст. 633 КПК дозволяє відкласти передачу особи, якщо щодо неї ведеться кримінальне провадження або вона відбуває покарання за інший злочин, ніж той, якого стосується прохання МКС, але не визначає максимального строку, на який можна відкласти передачу особи. Зазначене положення хоча і захищає національні інтереси України, проте може призвести до затягування фактичну передачу особи до МКС на невизначений час.

Висновки

Проведений аналіз норм КПК та положень РС щодо порядку виконання прохання про арешт та передачу особи до МКС дозволяє констатувати наявність низки нормативних колізій та правових прогалин, що можуть суттєво обмежити ефективність взаємодії України з МКС у питанні виконання прохання про арешт та передачу особи.

За результатами дослідження можна дійти наступних висновків:

по-перше, передача особи до МКС має особливий правовий характер, що ґрунтується на принципі вертикального співробітництва між державою-учасницею та міжнародною судовою установою. Це зумовлює обмежений обсяг повноважень національних органів щодо перевірки підстав арешту та передачі особи, а також виключає можливість перегляду по суті рішень, ухвалених МКС;

по-друге, норми ст.ст. 628-633 КПК загалом відтворюють логіку та етапність процедури, передбаченої Розділом IX РС, однак їх узгодженість із положеннями РС має переважно формальний характер. У певних випадках національне кримінальне процесуальне регулювання не забезпечує достатнього рівня правової визначеності, що ускладнює практичну реалізацію відповідних положень;

по-третє, встановлено «процесуальний дуалізм» у питанні оскарження рішень про арешт та передачу особи. Процедура виконання прохання МКС про арешт та передачу особи передбачає безпосередню участь слідчого судді, однак обсяг судового контролю є обмеженим. Слідчий суддя перевіряє виключно дотримання процесуальної форми, ідентичність особи та забезпечення її прав, не маючи повноважень оцінювати обґрунтованість ордеру на арешт або вирок МКС, що відповідає вимогам ст. 59 РС, але водночас зважає на можливість судового захисту на національному рівні. Обмеження компетенції національних судів лише перевіркою процедурних аспектів затримання без права ревізії обґрунтованості ордеру МКС створює ситуацію, за якої реальний судовий захист переміщується виключно в міжнародну площину (до Палати досудово-

го провадження МКС). Це потребує чіткого розмежування юрисдикцій та розроблення механізму правової допомоги затриманій особі для доступу до міжнародного правосуддя безпосередньо з території України;

по-четверте, виявлено ризики порушення права на свободу та особисту недоторканність через відсутність у ч. 9 ст. 631 КПК граничних строків та чіткої кількості продовжень тримання під вартою у випадках затримки передачі особи. Положення ч. 9 ст. 631 КПК України щодо продовження строку тримання під вартою до фактичної передачі особи до МКС не містять чітких обмежень щодо кількості та тривалості таких продовжень. Відсутність законодавчо визначених меж створює ризики невинуватого тривалого тримання особи під вартою та потенційного порушення права на свободу і особисту недоторканність. З метою недопущення свавільного обмеження прав людини, вбачається за необхідне законодавче встановлення максимальних часових меж превентивного ув'язнення, за межами яких особа має бути звільнена, якщо передача МКС не була здійснена в розумні строки. Стаття 631 КПК потребує подальшого вдосконалення в напрямі збалансування міжнародних зобов'язань України за РС із конституційними гарантіями прав і свобод людини на національному рівні;

по-п'яте, процедура тимчасового звільнення особи, передбачена ст. 632 КПК України, формально узгоджується з положеннями РС, однак на практиці її реалізація може ускладнюватися необхідністю одержання рекомендацій МКС та відсутністю можливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді. Це негативно впливає на оперативність розгляду відповідних заяв та рівень процесуальних гарантій особи;

по-шосте, заключний етап передачі особи до МКС (ст. 633 КПК) залишається найбільш невизначеним з точки зору національного регулювання. КПК не встановлює ані чіткого механізму фактичної передачі, ані конкретних строків її здійснення, ані граничних меж відкладення передачі у зв'язку з провадженням у національних судах, що може призводити до затягування виконання міжнародних зобов'язань України.

Отже, чинне кримінальне процесуальне законодавство України у сфері виконання прохань МКС про арешт і передачу особи потребує подальшого нормативного вдосконалення. Таке вдосконалення має бути спрямоване на усунення виявлених прогалин, підвищення рівня правової визначеності та забезпечення належного балансу між обов'язком України співпрацювати з МКС і необхідністю дотримання фундаментальних прав і свобод людини.

Ратифікація РС вимагає від України переходу від формального визнання юрисдикції МКС до створення дієвого процесуального механізму взаємодії в питанні виконання прохання про арешт та передачу особи до МКС. Гармонізація КПК із положеннями РС у частині арешту та передачі осіб є не лише міжнародним зобов'язанням, а й необхідною умовою для забезпечення невідворотності покарання за найтяжчі злочини, що викликають стурбованість усього міжнародного співтовариства.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

2. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17 лип. 1998 р. : Закон України від 21 серп. 2024 р. № 3909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 04.02.2026).

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedural Code of Ukraine]. (2012, April 13). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].

2. Rymskyi Statut Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu [The Rome Statute of the International Criminal Court]. (1998, July 17). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text [in Ukrainian].

Smyrnov Maksym,
Ph. D., Associate Professor;
Associate Professor of the
Department of Criminal Procedure,
National University «Odesa Law Academy»
e-mail: smirnov_maksim@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4563-5902

**ADAPTATION OF THE NATIONAL
PROCEDURE FOR ARREST AND
SURRENDER OF PERSONS TO THE
INTERNATIONAL CRIMINAL COURT
TO THE REQUIREMENTS OF THE ROME
STATUTE**

The article examines the procedure for executing a request for arrest and surrender of a person and the actual transfer to the International Criminal Court.

It is noted that the transfer of persons to the International Criminal Court is based on the principle of vertical cooperation, which requires a clear demarcation of powers between national law enforcement and judicial bodies and international judicial institutions.

The existence of a number of regulatory conflicts and legal gaps has been established, which may significantly limit the effectiveness of Ukraine's interaction with the International Criminal Court in the issue of executing a request for arrest and surrender of a person.

It is argued that the legal basis for executing requests from the International Criminal Court for arrest and surrender of a person is provided by Articles 631-633 of the Code of Criminal Procedure and Articles 59, 89, 91 of the Rome Statute. However, there are certain differences between them in terms of regulating the specified procedure.

It is noted that the procedure for the national procedure for executing the request of the International Criminal Court for the arrest and transfer of a person has certain features.

Attention is drawn to the shortcomings of the wording of Article 632 of the CPC, which may

affect the effectiveness of its implementation, in particular: 1) delay in considering the issue of the temporary release of a person; 2) dependence of the investigating judge on the recommendations of the International Criminal Court; 3) lack of appeal of the ruling of the investigating judge; 4) repeated application of a preventive measure.

The thesis is proved that the procedure for organizing the transfer of a person to the International Criminal Court, provided for in Article 633 of the CPC, has certain shortcomings that create risks for the rapid and proper execution of the transfer of a person and may violate the rights of persons to whom the specified procedure is applied, in particular: 1) uncertainty of the procedure for the transfer of a person; 2) uncertainty of the terms of the transfer of a person; 3) uncertainty of the term for postponing the transfer of a person.

It is emphasized that the harmonization of the Criminal Procedure Code of Ukraine with the provisions of the Rome Statute in terms of arrest and surrender of persons is not only an international obligation, but also a necessary condition for ensuring the inevitability of punishment for the most serious crimes that cause concern to the entire international community.

It is argued that the ratification of the Rome Statute requires Ukraine to move from formal recognition of the jurisdiction of the International Criminal Court to the creation of an effective procedural mechanism for interaction in the issue of executing a request for arrest and surrender of a person to the International Criminal Court.

Keywords: criminal procedure code, Rome Statute, international criminal court, features of the transfer of a person; procedure for the transfer of a person; stages of the transfer of a person; execution of the request; actual transfer.